

OPŁYWAĆ (51) *vb impf*

o oraz a jasne.

inf opływać (1). ◇ *praes 1 sg* opływam (1). ◇ *2 sg* opływasz (3). ◇ *3 sg* opływa (17). ◇ *2 pl* opływaćcie (1). ◇ *3 pl* opływają (8). ◇ *praet 3 sg m* opływał (1). *f* opływała (2). *n* opływało (1). ◇ *3 pl subst* opływały (1). ◇ *fut 2 sg* opływać będziesz (1). ◇ *3 sg f* będzie opływała (1). ◇ *3 pl subst* opływać będą (3) *BibRadz, BudBib* (2), będą opływać (1) *Leop.* ◇ *imp 2 pl* opływajcie (1). ◇ *3 pl* niech opływają (1). ◇ *con 3 sg n* by opływało (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy opływali (2). ◇ *2 pl m pers* byście opływali (1). ◇ *part praes act* opływając (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w. s.v. opłynąć.

1. *Ociekać, być pełnym aż po brzegi; exuberare PolAnt, Cn* (5) : Puście sierpy/ ábowiem żniwo dożrzewa/ podźcie á przydźcie/ ábowiem práfa pełna ieft/ á łtępy opływaią [*quia plenum est torcular, exuberant torcularia*]/ gdyż złość ich rozmnożyła fię. *BibRadz Ioel 3/13*[18]; Miarę dobrą y wierzchowata/ y natłoczoną/ ták iż będzie opływałá/ dádzą ná łono wálze. A iáko wy mierzyć będziecie/ ták też wam od inżnych odmierzono będzie. *RejPos 170.*

opływać czym (2): *KromRozm I B*; Y nápełniá fię gumná zbożem/ á opływać będą práfy mołzczem y oliwą [*stridebunt torcularia musto et oleo recenti*]. *BudBib Ioel 2/24.*

opływać w czym (1): Włos mi móy wżyfłtek Bálfámem płynie/ Czáfzá opływa w rokofzonym winie. *KochPs 33.*

Przysłowie: Bo z obfitości fercá wftá mowya/ [...] á gárnyec álbo konew tym opływa/ czym ya przeleyełz. *KromRozm I B.*

2. *Splywać, płynąć; circumfluere Mącz; decidere, defluere PolAnt* (10) : Circumfluo, W koło opływam/ ociekam. *Mącz 131d*; A iż powieda [*Salomon*] iż tá krew áż do wędzidl końfkich opływałá/ Wędzidlá známionuią złość á vpor ludzi złościwych/ gdyż wędzidlá ná vporne konie czynią *RejAp 127*; tu drzewá ogániłté *ad quincuncem* porządnie rozłádzzone/ á niżey łtrumienié wód żywych/ po kamieniu wykákuiące opływaią/ byłtrością fwą ochładzáiác ich łpániáłość *SarnStat 3v.*

W charakterystycznych połączeniach: opływa krew, strumienie, usprawiedliwienie, zbawienie, żywot wieczny; wkoło opływać.

W przen [na kogo, na co] (5) : A potym to przydáie/ iż áczkolwiek śrzodki rozmaíte y rózne łá/ iedná z iednegoż źrodłá ná wżyfłtki [*ludzi*] opływa zbawienie *CzechRozm 172v*; tedy łie to wżyfłtko [*dary*] do iednego á tegoż ciála duchownego wżyfłtkich członkow ściága/ y z onego iednego ná wżyfłtki opływa. *CzechRozm 190v*; co Chriřtus z woley Oycá łwego ná iednego ktore^{go} wyleie/ tedy też to záś przez onego y ná inłze opływa. *CzechRozm 190v*; Który [*Bóg*] mogác też ták wczynić/ y ták to poštánowić/ áby z wczynkow ludzkich/ ktoreby on łam zgotował/ włpráwiedliwienie ná ludzi opływało [!]: włzákże tego wczynić nie wmiál. *CzechRozm 215v, A3.*

Przen: Spadać (o liřciach) (2) :

W porównaniu (2): Rozpłynie fię też kázde wołfko niebiełkie/ y zwinione będą iáko kłięgi niebiołá/ y włzelkie wołfko ich opłynie/ iáko opływa łiřt zrdzewá winnego/ y iáko opływa z figi [*ut defluere folium de vite et sicut decidens de ficu*]. *BudBib Is 34/4.*

3. *Być zalewanym, oblewanym czym; ociekać czym, być pełnym czego; defluere Vulg, PolAnt; natare PolAnt [czym] (13)* : Thá rzeká pod miałto Lánfenberg ciałnemi łkálami łćíšnioná idzie/ pijánami białemi opływáiąc *BielKron* 283.

Frazy: »oko opływa [= zalewa się łzami]« (1): Oko moje opływa bez przeltánku [*Oculus meus defluxit*]/ i odpoczynku nie má. *BibRadz Ier* 5/49.

»(na każdá noc) opływa pościel« (1): Sprácowálem fię w płáczu moim/ ná káždá noc opływa pościel moiá/ á łóże moje mokre ieft od łez [*natate faciam ... lectum meum in lachryma mea stratum meum liquefaciam*]. *BibRadz Ps* 6/7.

Zwroty: »krwią opływać« = *być zbroczonym krwią* [szyk zmienny] (4): y dobywłfy miáłthá zá wołá Páńfká/ bes liczby wiele ludzi pobіл: ták że też przyległé ieżioro łfyrokie ná dwoie łtáianie/ zdáło fię że opływáło krwią ludzká [*sanguine interfectorum fluere videretur*]. *Leop 2.Mach* 12/16; *BudBib Iudith* 6/3; Y tobie [*Hektorze*] kwóli ręce nie vłtáią/ Rámioná/ pierśi/ twarz/ krwią opływáią. *GórnTroas* 14; *OrzJan* 127.

»łzami opływać« (1): Włzytki me drogi/ łzami opływály/ Ktoby z poćiechą do mnie łzedł/ nie znály *GrabowSet Rv*.

»opływać mlekiem (i miodem)« (2): iefzcze fię máło tobie zda yżes nas wywiódł z źiemie Egiptfkiey/ ktora opływáła [!] mlekiem y miodem [*lacte et melle manabat*]/ żebyś nas pomorzył ná pułzczy *Leop Num* 16/13; A dniá onego z gor popłynie mołzdz/ á pogorki opływác będą mlekiem [*colles diffluent lacte*] *BibRadz Ioel* 3/18[23].

»potem krwawym opływać« (1): Myalem łya wyacey modlyc. alye on [*Jezus*] zamyá konayąc dlu^go łya modylł a potem krwawim opliwał. *BierRaj* 23v.

»opływać wodą(-ami)« (2): Niech wylewáią oczy náłfe łzy/ y powieki náłfe niech opływáią wodámi [*palpebrae nostrae defluent aquis*] *Leop Ier* 9/18; *SkarKazSej* 706a.

4. *Obfitować w co, być pełnym czego; adfluere, manare Vulg; defluere PolAnt; abundare, affluere, redundare Cn [czym (19)] (23)* : To powiáda Pan załtępow/ Będá iefzcze miáłtá moię opływác włfem dodobrym [!] [*adfluent civitates meae bonis*] *Leop Zach* 1/24; gdyż nas więczłze doległóści od złotego iáblká Korony Węgierfkiey dolegáią/ gdzie tám vłtáwiczne krwie rozlanie krześciyáńfkiey od nieprzyaciól Krytułowych opływác nie przeltáie *BielKron* [332²]v; *KwiatKsiąż* A3; Miłóšierdziem twoim/ gdyż źiemią opływa *GrabowSet* O3v; Włzytkie łpráwy iego/ wiárą opływáią/ A połtępki/ włzelká łpráwiedliwóść máią *GrabowSet* T4v, D; *OrzJan* 53; z wielkiey tedy rozliczności nędz ktorými ten łtan niełzczęłny [*człowieka grzesznego*] opljwa/ mogą być včźjnione iákobydwie [!] źrzodle z ktorých ine włzjtkie płjną. *WysKaz* 22, 9.

opływać w czym (3): Tu odpoczynie káždy s prac ziemłkich: Tu wytchnie z nędz w ktorých opływa człowieczy żywot *GórnDworz* Mm6; *GrabowSet* T3v; to w Polłzcze włzyłcy iákmiarz proznuiąc/ [...] iednák w dołtátkách włzelákiey żywnóści ták opływáią/ iż wiele inłzych źiem nimi odżywáiąc/ wielkie nád łámę żywnóść zyłki łtąd odnoilzą *PowodPr* 18. [Widząc ia zdawná ná włzytko Chreścíańłstwo przyszłé niebešpieczeńłtwo/ w ktorým opływác mamy przez naród pogáńłki zá ołpáłóścią náłzą. *WerVotum* 27].

W charakterystycznych połączeniach: opływać łaską, miłóšierdziem, wiárą, wszem dobrym.

Fraza: »[czym a. w czym] opływa człowieczy żywot« (2): Káżdá tedy rzecz/ kthora ku śmiechu pobudza/ vwefela nas/ [...] á ktemu nie dopuřcza áby człowiek ná ten čás pomniał ná owe frafunk/ á doległóści tefkliwe/ kthoremi opływa nář żywoth. *GórnDworz O2v, Mm6.*

Zwroty: »gniewem opływać« (1): złosny [...] ptářznikowi rowien/ co řtáwiáiąc Sieci/ długo pilnował/ A gniewem opływáiąc/ Do dom się wrocił *GrabowSet 13.*

»pociechami opływać« (7): Bo niechcesz ábyřmy tu vřtáwicznemi póciechámi opływáli: dla tego ábyřmy płáczliwego pádołu řwiátá tego/ zá niebieřki ray łobie niepoczytáli *LatHar 240;* ábyřmy [...] z nim [*Zbawicielem*] po řmierci w niebieřkich nieřkářitelných pálacách/ z wámi/ y inřzymi wybránemi Bořymi/ niewyřłowionemi póciechámi/ y nieodmienná rádořciá/ ze wřzelkim dořtátkiem y řzczęřciem/ opływáli. *LatHar 349;* A teř to nie řynowřka rzecz/ ále naięmnicza/ tylko ná ten čás być nabořnym/ kiedy póciechámi Bořkimi opływałř. *LatHar 666, 51, 247, 421, 599.*

»rozkoszami, w rozkoszy opływać« (3:1): ábyřcie zřáli y nápeřnili się od pierři pócieřřenia iego: žebyřcie doili/ y rořkoffámi opływáli [*ut ... deliciis adfluatis*] od wřřelákiey řlawy iego. *Leop Is 66/11;* Pokoy [...] Wkoło niech buia w wieńcu oliwowym: W rořkořzy opływáiąc/ Gáie/ págorki/ rzeki okrywáiąc/ W beřpieczeńřtwie tákowym/ By/ bez broniey wřřelákiey/ Kářdy wolno řzedł. *GrabowSet T3v; LatHar 41, 599.*

[»w szczęřciu opływać«: a kto w nieszczeńřciu jest, szczęřcia się spodziejaj; kto w szczęřciu opływa, bądź barzo ostrořny. *DiarPeregr 64.*]

Synonimy: 1., 2. *ociekać*; 3. *oblewać*; 4. *obfitować*.

Formacje współrdzenne cf PŁYNAĆ.

Cf OPLYWAJĄCY, [OPLYWANIE]

AW